

Dyskurs historyczny w mediach masowych

Instytut Studiów Politycznych
Polskiej Akademii Nauk

Współczesne Społeczeństwo Polskie wobec Przeszłości

Dyskurs historyczny w mediach masowych

Reprezentacje przeszłości
w polskiej i ukraińskiej sferze medialnej

pod redakcją
Barbary Markowskiej

Warszawa 2021

Wydawnictwo Naukowe
SCHOLAR

Collegium
Civitas

Seria: Współczesne Społeczeństwo Polskie wobec Przeszłości, tom 13

Redaktor naukowy serii: prof. dr. hab. Andrzej Szpociński

Recenzja: dr hab. Anna Horolets, prof. UW

Redaktor prowadzący: Piotr Małyszko

Redakcja i korekta: Jerzy Lewiński

Projekt graficzny serii: Marta Kurczewska

Adaptacja projektu: Katarzyna Juras

Zdjęcia na okładce:

Polsko-czechosłowacki słupek graniczny w Czarnohorze w Karpatach, obecnie terytorium Zachodniej Ukrainy, fot. Jarosław Julian Marczak

Ulica w Kijowie w czasie Majdanu (Rewolucji Godności), fot. Anna Putowa

Copyright ©2021 by Wydawnictwo Naukowe Scholar

Copyright ©2021 by Instytut Studiów Politycznych PAN

Copyright ©2021 by Collegium Civitas

Publikacja dofinansowana ze środków Narodowego Centrum Nauki (decyzja nr 2016/21/B/HS3/03415) „Kultury historyczne w procesie przemian. Uzgadnianie pamięci, historii i tożsamości we współczesnej Europie Środkowej i Wschodniej”.

ISBN 978-83-66470-65-1

ISBN 978-83-66819-12-2

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.

ul. Oboźna 1, 00-340 Warszawa

tel./fax 22 692 41 18; 22 826 59 21; 22 828 93 91

dział handlowy: jak wyżej w. 108

e-mail: info@scholar.com.pl

www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze

Skład i łamanie: Mercurius

Druk i oprawa: Totem, Inowrocław

Spis treści

Wprowadzenie (<i>Barbara Markowska, Tomasz Stryjek</i>)	9
Mediatyzacja przeszłości, czyli historia po końcu historii	12
Medialna sfera publiczna	14
Obrazy przeszłości i dyskurs historyczny	18
Paradygmat metodologiczny i opis badania	26
Markery historii XX w.	30
Struktura książki	32
Bibliografia	34
Jak Polacy i Ukraińcy interesują się historią, skąd czerpią wiedzę i do czego ona służy? (<i>Joanna Konieczna-Salamatin</i>)	37
Wyobrażenia o przeszłości i tożsamość narodowa	38
Do czego służą obrazy przeszłości?	43
Drogi upowszechniania obrazów przeszłości	49
Podsumowanie. Wnioski	54
Bibliografia	55
Historia XX w. w ukraińskim dyskursie medialnym (<i>Lyudmyla Males, Bohdan Motuzenko</i>)	57
Uwagi wstępne	57
Specyfika ukraińskiego rynku medialnego	58
Kontekst polityczny przedstawiania historii w ukraińskich mediach	63
Obrazy XX w. w ukraińskich mediach	65
Matryca historii XX w. w ukraińskich mediach	66
Tematyka medialnego dyskursu historycznego	72
Historia XX w. jako diagnoza teraźniejszości i jako prognoza przyszłości	75
Współczesne wydarzenia inspirujące medialny dyskurs historyczny	75
Rewolucja Godności – rewolucja ukraińska	79
Historia w mediach: politycy zamiast polityki	85
Podmioty i podmiotowość medialnego dyskursu historii XX w.	86
Reprezentatywność i reprezentanci ukraińskiego społeczeństwa	86
Historycy, prezydenci i różni politycy	88
Opinie ekspertów i historia jako legitymizacja	89
Miejsce najważniejszych osób w państwie w medialnym dyskursie historycznym	95

Holocaust: ludzka tragedia jako temat drażliwy politycznie	103
Podsumowanie. Agenda dyskursu dotyczącego historii XX w. w ukraińskich mediach	108
Bibliografia	112
Rzeczpospolita podzielona. Obrazy przeszłości i dyskursy historyczne w prasie polskiej w 2018 r. Próba zmapowania debaty (Tomasz Stryjek)	114
Wprowadzenie	114
Założenia badania. Kryteria wyboru mediów i materiałów	117
Kryteria analizy	121
Analiza obrazów przeszłości w mediach	127
„Warszawska Gazeta”, „Polska Niepodległa” i „Zakazana Historia”	127
„Najwyższy Czas!”	133
„Nasz Dziennik”	136
„Gość Niedzielny”	140
„Gazeta Polska”	143
„w Sieci Historii”	148
„Historia Do Rzeczy”	151
„Zielony Sztandar”	155
„Rzeczpospolita”, „Plus Minus”, „Uważam Rze Historia” oraz „Dziennik Gazeta Prawna”	160
„Tygodnik Powszechny”	166
„Polityka”	170
„Kultura Liberalna”	175
„Ale Historia” „Gazety Wyborczej”	179
„Newsweek Polska” i „Newsweek Polska Historia”	187
„Krytyka Polityczna” i OKO.press.pl	191
„Przegląd”	199
„Nie”	205
Podsumowanie. Wnioski	212
Bibliografia	222
Historyczny populizm: strategie dyskursywne w polskim przekazie telewizyjnym w roku świętowania stulecia niepodległości (Barbara Markowska)	237
Historyczny populizm i media masowe	237
Charakterystyka pola polskich mediów audiowizualnych	240
Założenia analizy	244
Marzec 2018 r.	248
Kontekst polityczno-społeczny (odniesienia do wydarzeń historycznych) .	248
Kontekst sytuacyjno-intertekstualny (odniesienia do wydarzeń aktualnych)	250
<i>Syjonista pisze się przez „Ż”</i> : materiał filmowy plus rozmowa w studiu	253

Listopad 2018 r.	261
Kontekst polityczno-społeczny (odniesienia do wydarzeń historycznych) .	262
Kontekst sytuacyjno-intertekstualny (odniesienia do wydarzeń aktualnych)	263
<i>Debata o Niepodległej</i> ; debata telewizyjna na żywo z udziałem widowni ...	266
Strategie dyskursywne historycznego populizmu	276
Podsumowanie	283
Bibliografia	285
Zakończenie. Hegemonia polityki historycznej i emancypacyjna siła obrazów przeszłości (Barbara Markowska)	288
Bibliografia	296
Aneks 1. Lista mediów i tytułów ukraińskich wraz z podziałem stosowanym w rozdziale drugim	298
Aneks 2. Spis analizowanych publikacji zakodowanych i cytowanych w rozdziale drugim	301
O Autorach	307
Indeks osób	309